

GSYH'DE 1. ÇEYREKTE TOPARLANMA İŞARETLERİ

Ozan Bakış¹ ve Hamza Mutluay²

Yönetici Özeti

2019 yılının birinci çeyreğinde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlarla bir önceki çeyreğe kıyasla yüzde 1,3 oranında artarken geçen yılın birinci çeyreğine kıyasla yüzde 2,6 küçüldü. Yılda büyüme en büyük negatif katkı eksi 9 yüzde puan ile stok değişimi kaleminden geldi. Yatırımların büyümeye olan katkısı ise değişmeyerek eksi 3,9 yüzde puan seviyesinde kaldı. Kamu tüketiminin katkısı geçen yılın birinci çeyreğine kıyasla yüzde 1 puan arttı. Buna karşılık büyümeye olan pozitif katkı sadece net ihracat ve kamu tüketiminden geldi. İhracatın katkısı 2,5 yüzde puan olurken, ithalattaki düşüş devam ederek ithalat katkısı 9,7 yüzde puana yükseldi. Böylece 2018 yılı dördüncü çeyrekte 9,7 yüzde puan olan net ihracat katkısı 2019 yılı birinci çeyrekte 12,2 yüzde puana yükseldi.

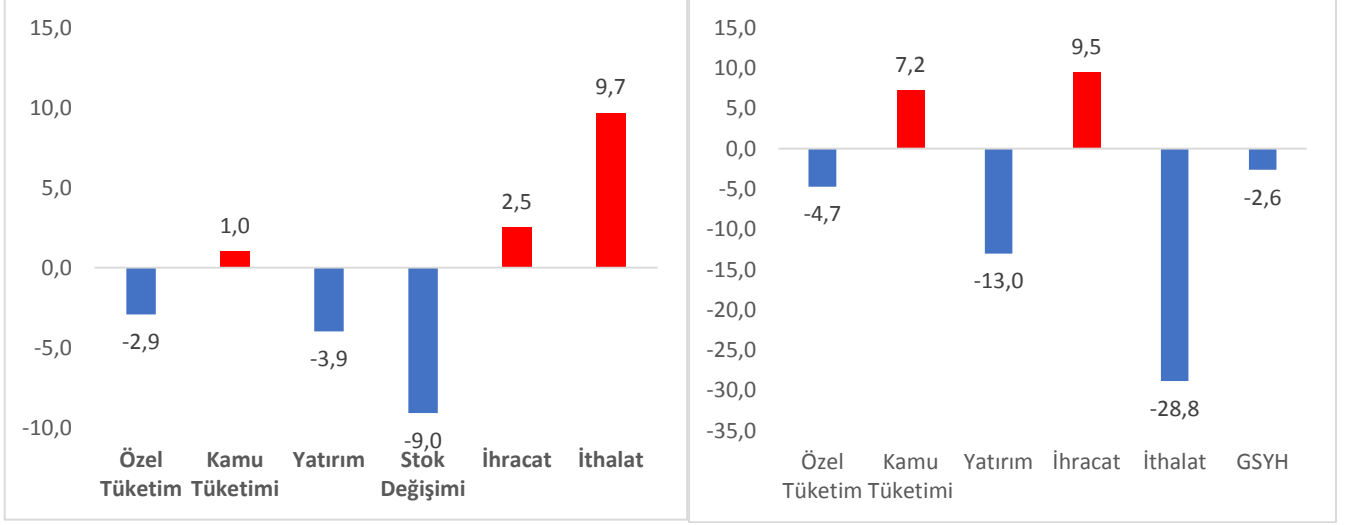
Birinci çeyrekte genişleme

Çeyreklik bazda 2018 yılı ikinci çeyreğinden itibaren GSYH'daki daralmalar mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlarla 2019 yılı birinci çeyrekte yerini yüzde 1,3 oranında artışa bırakmıştır. Böylece son üç çeyrek üst üste daralan Türkiye ekonomisinde resesyona dönemi şimdilik sona ermiştir. Yıllık bazda ise GSYH 2019 yılı birinci çeyrekte yüzde 2,6 azalış sergilemiştir (Şekil 1). Öte yandan birinci çeyrekte kamu tüketimi hariç tüm iç talep unsurlarında azalmalar gözlemleniyor.

¹ Betam, ozan.bakis@eas.bau.edu.tr

² Betam, hamza.mutluay@eas.bau.edu.tr

Şekil 1: GSYH alt kalemlerinin 2019 1. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre büyümeye katkıları (sol şekil) ve büyüme oranları (sağ şekil)

Kaynak: TÜİK, Betam.

Özel tüketimde toparlanma

Geçen yılın aynı çeyreğine göre 2018 yılı dördüncü çeyrekte yüzde 8,9 küçülen özel tüketim, 2019 birinci çeyrekte bir miktar toparlanarak yüzde 4,7 küçüldü. Büyümeye yaptığı katkı eksi 5,3 yüzde puandan eksi 2,9 yüzde puana düştü (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlara baktığımızda ise özel tüketimin 2018 yılı dördüncü çeyreğe kıyasla yüzde 0,8 büyüdüğünü görüyoruz (Tablo 2).

Tablo 1: GSYH alt kalemlerinin 2018 4. ve 2019 1. çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre büyüme oranları ve büyümeye katkıları

	2018Q4		2019Q1	
	Değişim (%)	Katkı (%)	Değişim (%)	Katkı (%)
Özel Tüketim	-8.9	-5.3	-4.7	-2.9
Kamu Tüketimi	0.5	0.1	7.2	1.0
Yatırım	-12.9	-3.9	-13.0	-3.9
Stok Değişimi		-3.6		-9.0
İhracat	10.6	2.4	9.5	2.5
İthalat	-24.4	7.3	-28.8	9.7
GSYH	-3.0		-2.6	

Kaynak: TÜİK, Betam

Tablo 2: GSYH alt kalemlerinin 2018 4. ve 2019 1. çeyrekte bir önceki çeyreğe göre büyüme oranları ve büyümeye katkıları (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış)

	2018Q4		2019Q1	
	Değişim (%)	Katkı (%)	Değişim (%)	Katkı (%)
Özel Tüketim	-4.4	-2.5	0.8	0.4
Kamu Tüketimi	-0.1	0.0	5.1	0.7
Yatırım	-4.1	-1.1	-0.7	-0.2
Stok Değişimi		-0.5		-0.3
İhracat	1.0	0.3	-4.7	-1.3
İthalat	-5.9	1.5	-5.5	1.9
GSYH	-2.4		1.3	

Kaynak: TÜİK, Betam

Yatırımlar düşmeye devam ediyor

Yıllık bazda 2018 yılı üçüncü çeyrekte beri devam eden büyümeye olan negatif katkı 2019 birinci çeyrekte de devam etmektedir. 2018 yılı dördüncü çeyrekte yüzde 12,9 puan azalan yatırımlar 2019 yılı birinci çeyrekte ise yüzde 13 küçülmüştür. Yıllık bazda yatırımların büyümeye olan negatif katkısı devam etmekle beraber değişmeyerek eksi 3.9 yüzde puanda kalmıştır. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlara baktığımızda ise yatırımların 2018 yılı dördüncü çeyreğe kıyasla yüzde 0,7 azaldığını ve büyümeye katkısının yüzde eksi 0,2 puan olduğunu görüyoruz (Tablo 2). Tüketim ve yatırım verileri beraber değerlendirildiğinde, yıllık bazda 2018 yılı dördüncü çeyrekte ciddi ölçüde daralan iç talebin 2019 yılı birinci çeyrekte canlanmaya başladığını görmekteyiz.

Stoklar eriyor³

Yıllık bazda 2018 yılının dördüncü çeyreğinde eksi 3,6 yüzde puan olan stok değişimlerinin büyümeye katkısı, 2019 yılı birinci çeyrekte eksi 9 yüzde puan olarak gerçekleşti (Tablo 1). Çeyreklik büyümeye bakıldığında da mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış stok değişiminin büyümeye eksi 0,3 yüzde puanla negatif yönde katkıda bulunduğu görülmektedir (Tablo 2).

³ TÜİK yeni milli gelir serilerini hesaplamak için zincirleme hacim endeksi yöntemini kullanıyor. Zincirleme yönteminde hem toplamsallık sorunu olduğu hem de "stoktaki değişiklikler" kalemi için zincirlenmiş endeks türetilmediği için stok değişiminin büyümeye katkısı kolayca hesaplanamamaktadır. Zincirleme hacim endeksi yaklaşımında stok değişimi kaleminin büyümeye katkısının nasıl hesaplanacağını kısa süre önce yayınladığımız araştırma notunda detaylı olarak tartışmıştık (bkz. Betam Araştırma Notu 17/217).

Net dış ticaretin pozitif katkısı ivme kaybediyor

2018 yılının dördüncü çeyreğinde yıllık bazda ihracattaki artışın yüzde 10,6 puan, ithalattaki azalışların ise devam ederek yüzde 25 civarında gerçekleştiğini gözlemlemiştik. Dış ticaretteki açığın artmaya devam ettiğini söyleyebiliriz. Öte yanda yıllık bazda 2018 yılının dördüncü çeyreğinde net ihracatın büyümeye 9,7 yüzde puanlık katkısının 2019 yılı birinci çeyrekte 12,2 yüzde puana kadar çıktığını görüyoruz (Tablo 1). Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış çeyrekten çeyreğe değişimlere bakıldığında net ihracatın büyümeye katkısının pozitif yönde devam ettiğini ancak giderek ivme kaybettiğini gözlemliyoruz.

Kamu harcamalarına fren

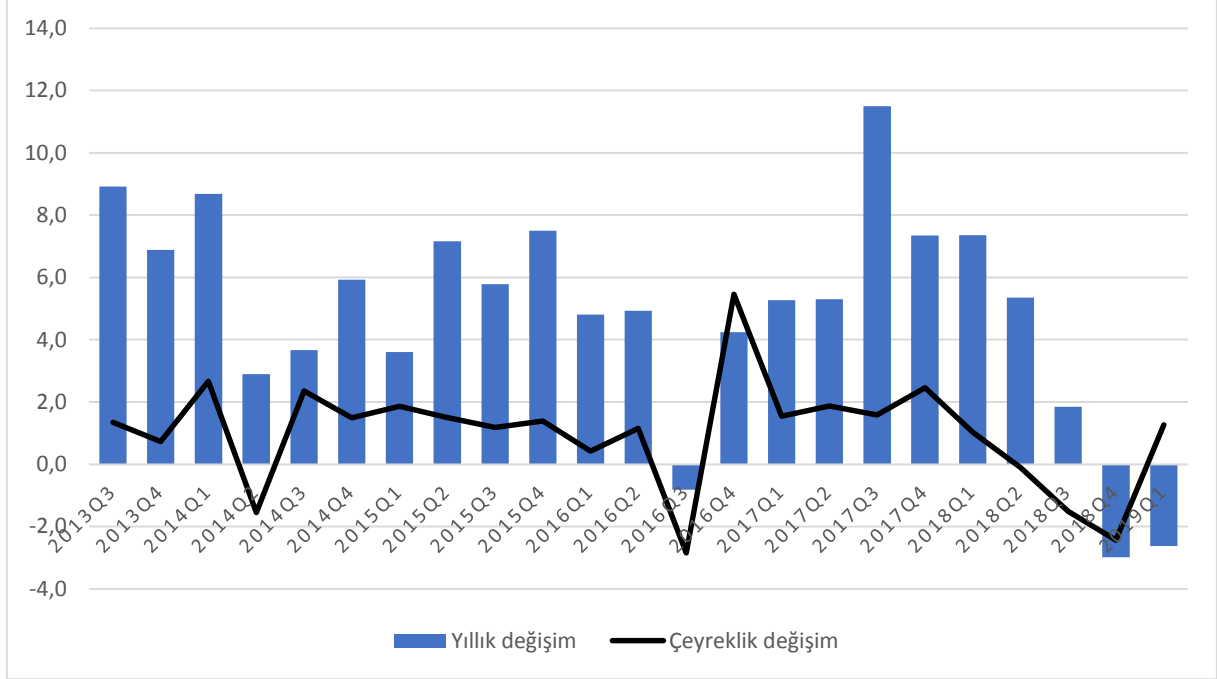
Yıllık bazda 2017 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren kamu tüketiminde meydana gelen artışların 2018 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğinde de devam ettiği tespit edilmiştir. Dördüncü çeyrekte ise kamu tüketimi azalarak yıllık bazda yüzde 0,5 artmıştır. Dolayısıyla 2017'nin üçüncü çeyreğinden bu yana devam eden kamu tüketim harcamalarında yaşanan artışların, 2018'in üçüncü çeyreğinde yarı yarıya azaldığını, dördüncü çeyreğinde ise neredeyse 0'a yaklaştığını söyleyebiliriz (Tablo 1). 2019 yılı birinci çeyrekte ise kamu tüketimindeki durağanlaşma yerini artışa bırakarak yüzde 7,2 puan seviyelerine gelmiştir. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış çeyreklik büyüme rakamlarına baktığımızda ise kamu tüketiminin 2018 yılı dördüncü çeyrekte yüzde 0,1 azaldığını, büyümeye ise hiç katkı yapmadığını hesaplamıştık. 2019 yılı birinci çeyrekte kamu tüketim harcamaları 2018 yılı dördüncü çeyreğe göre yüzde 5,1 artarak büyümeye 0,7 yüzde puanlık bir katkı yapmıştır (Tablo 2).

Büyümenin geleceği

2018'in üçüncü çeyreğinden itibaren büyümede gözlemlenen negatif yönlü kırılma 2019 yılı birinci çeyrekte son bulmuştur. Sanayi üretim endeksinde ve özel tüketimde olumlu gelişmeler gözlenmekle birlikte faiz ve para politikaları ile uluslararası konjonktürden kaynaklı siyasi belirsizlikler büyümenin geleceği için tehdit oluşturuyor. Nitekim en son yayınlanan Temmuz ayı TCMB beklenti anketinde bir önceki ay pozitif olan 2019 büyüme beklentisi negatife döndü (yüzde -0,02). Benzer şekilde, Reuters'in 41 kurumun katılımı ile

gerçekleştirdiği ankete göre bir önceki ankette pozitif olan 2019 yılı büyüme beklentisi eksi yüzde 1,5 olarak gerçekleşti. Önümüzdeki günlerde güncelleyeceğimiz ikinci çeyrek büyüme tahmini bu tartışmalara biraz daha netlik kazandıracaktır.

Şekil 2: Bir önceki çeyreğe ve geçen yılın aynı çeyreğine göre GSYH büyüme oranları

Kaynak: TÜİK, Betam